

Pagrindiniai klausimai:

- Kokiomis mokymo priemonėmis ir informacijos šaltiniais naudojasi aukštųjų mokyklų studentai?
- Kaip aukštųjų mokyklų studentai aprūpinami mokymo priemonėmis?
- Kokias galimybes naudotis mokymo priemonėmis ir informacijos šaltiniais teikia aukštųjų mokyklų ir kitos bibliotekos?
- Kiek šiuo metu aukštosiose mokyklose naudojami vadovėliai atitinka mokymo programas?

Iš ko mokosi Lietuvos studentai?

Informacinių technologijų plėtros sąlygomis aukštosiose mokyklose mokytis ir mokytis šalia tradicinių mokymo priemonių (vadovėlių, žurnalų, metodinių leidinių ir kt.) vis dažniau naudojamos elektroninės mokymo priemonės – kompaktiniai diskai, internetas ir pan.

Siekdama įvertinti įvairių mokymo priemonių aukštosiose mokyklose poreikį, kokybę, prieinamumą, Švietimo ir mokslo ministerija užsakė tyrimą „Aukštųjų mokyklų studentų naudojimas mokymo priemonėmis ir informacijos šaltiniais“. Šiame leidinyje pateikiami apibendrinti šio tyrimo duomenys, padedantys įvertinti esamą apsirūpinimo ir naudojimosi mokymo priemonėmis aukštosiose mokyklose padėtį.

IŠVADOS

- ✓ Studentai naudojami įvairiomis mokymo priemonėmis, tačiau dažniausiai – paskaitų konspektais ir vadovėliais. Paskaitų konspektais naudojama dažniau nei vadovėliais, nes juose medžiaga geriau susisteminta, jos yra tiek, kiek pakanka atsiskaitymui.
- ✓ Tradicinės mokymo priemonės – spausdinti vadovėliai – populiareesnės už elektronines. Tačiau mokyklų bibliotekose vadovėlių nepakanka, ypač jų trūksta paskutinių kursų studentams. Trūkstamus vadovėlius studentai perka patys arba kopijuoja.
- ✓ Studentai retai naudojami fundamentiniais mokslo veikalais (disertacijomis, monografijomis), retai skaito mokslinius straipsnius.
- ✓ Populiariausios elektroninės mokymosi priemonės – dėstytojų paskaitų konspektai internete, kompiuteriniai žodynai ir žinynai, tačiau studentams trūksta informacijos apie duomenų bazines, kitas mokymo priemones, esančias internete.
- ✓ Elektroniniais vadovėliais gamtos ir tikslųjų mokslų studentai naudojami dažniau nei humanitarines studijas pasirinkę studentai.
- ✓ Vadovėlių leidyba nespėja atliepti aukštųjų mokyklų programų kaitos. Tik trečdalis studentų mokosi iš naujų (per pastaruosius 5 metus išleistų) vadovėlių. Seniausiais vadovėliais naudojami gamtos, tikslųjų mokslų ir technologijų studentai – daugiau nei penktadalis jų mokosi iš vadovėlių, išleistų daugiau kaip prieš 15 metų.

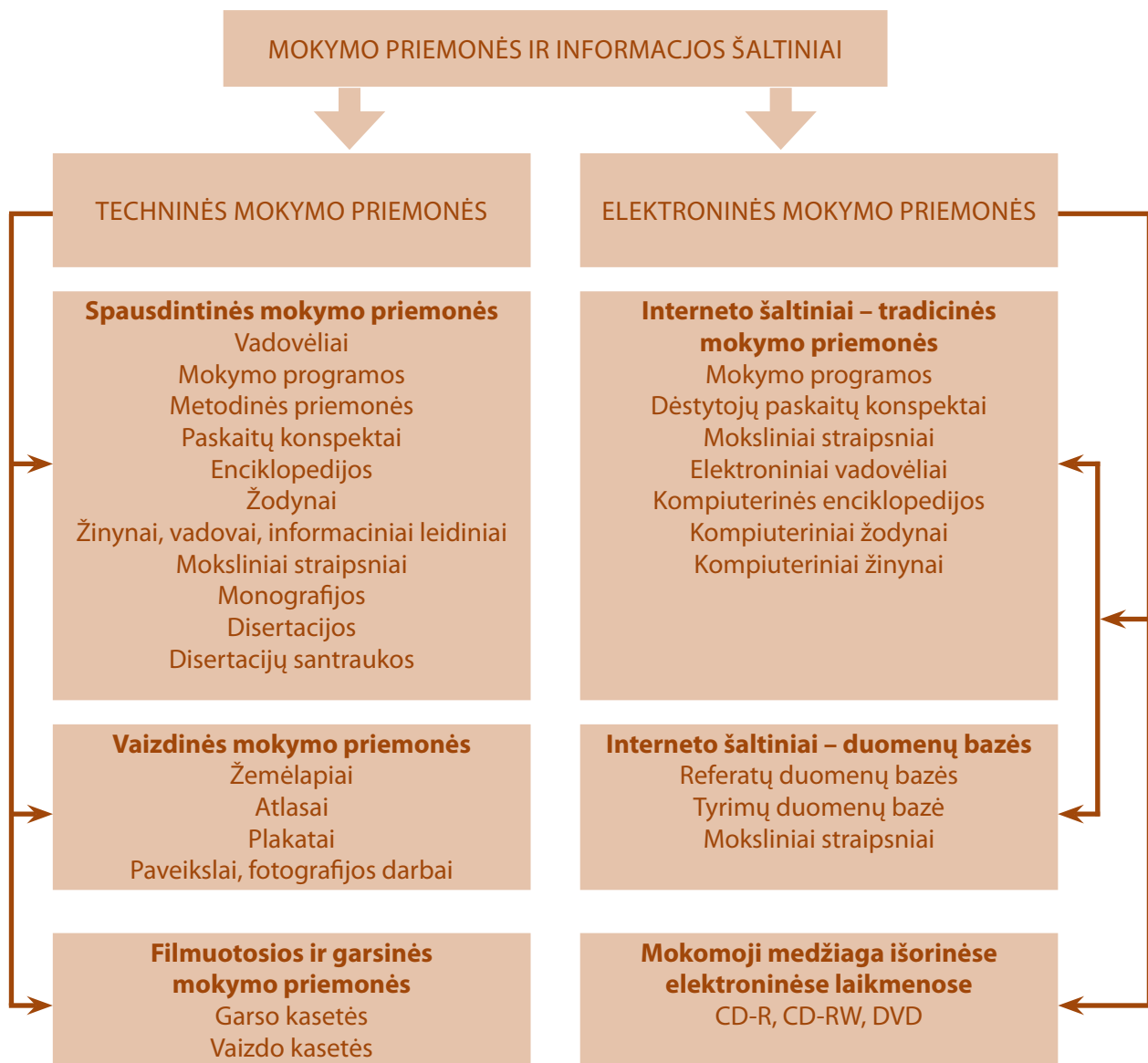
MOKYMO IR MOKYMO PRIEMONIŲ SAMPRATA

Pedagogikos terminų žodyne teigiama, kad mokymo priemonės – tai mokymo proceso struktūros elementai, sudarantys mokymo reikmenis. Jos yra skirstomos į žodines (*gyvasis žodis, spausdintinis žodis, rankraščiai, archyvinė medžiaga, vadovėliai*), grafines (*schemos, lentelės, diagramos, plakatai, žemėlapiai ir pan.*), fotografines (*skaidrės, diafilmai*), technines (*kompiuteriai, programuotojo mokymo įrenginiai*).

Herring (1998) informacijos šaltinius apibrėžia kaip mokymo struktūros elementus, kurie skirstomi į knygas (*grožinė literatūra, informacinė literatūra, enciklopedijos, vadovai, žemėlapiai*), žurnalus ir laikraščius (*dienraščiai ir savaitraščiai, vietinės reikšmės ir respublikiniai leidiniai, iškarpu rinkiniai*), garsines regimąsias priemones (*televizija, radijas, kasetės*), organizacijas (*bendrijos, visuomeninės organizacijos, viešosios bibliotekos, muziejai, vyriausybė ir savivaldos organai*) ir kitas priemones (*lankstinukai, plakatai, lipdukai, afišos, nuotraukos, skaidrės*).

Mokymo priemonės (ir informacijos šaltiniai) galima skirstyti į tradicines (*spausdintinės, vaizdinės, filmuotosios ir garsinės*) ir elektronines (*interneto šaltiniai, mokomoji medžiaga išorinėse elektroninėse laikmenose*).

Mokymo priemonių ir informacijos šaltinių klasifikacinė schema

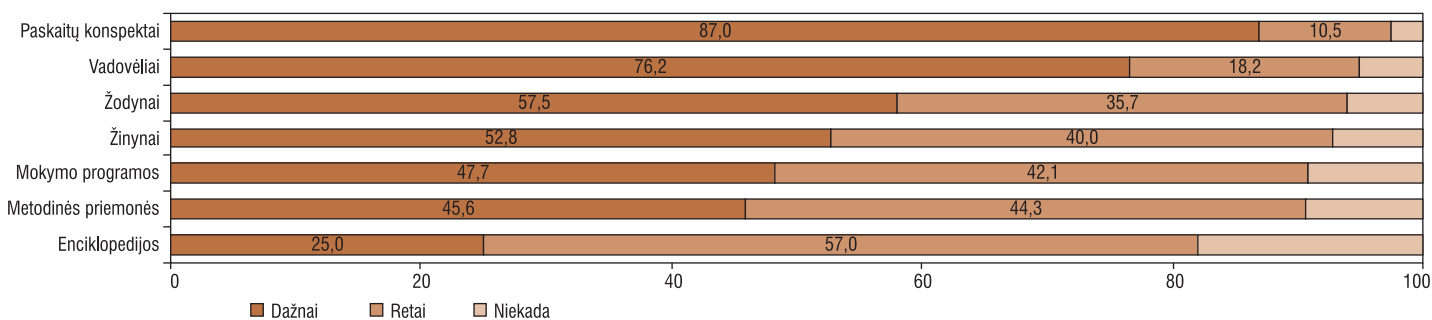

Didžioji dalis tradicinių mokymo priemonių gali būti ir elektroninės.

NAUDOJIMASIS TRADICINĖMIS MOKYMO PRIEMONĖMIS

Spausdintinės mokymo priemonės yra įvairios: vadovėliai, mokymo programos, paskaitų konspektai, enciklopedijos, žodynai, žinynai, moksliniai straipsniai, monografijos, disertacijos ir kt. (žr. klasifikacinę schemą). Pirminiais spausdintiniais informacijos šaltiniais – monografijomis, disertacijomis, moksliniais straipsniais – dažnai naudojasi tik 5% apklaustųjų studentų. Dažniausiai mokomasi iš antrinių informacijos šaltinių: paskaitų konspektų ir vadovėlių. Paskaitų konspektus studentai teigia vertinantys todėl, kad juose mokomoji medžiaga geriau susisteminta, o atsiskaitymui reikalingos medžiagos yra nedaug ir drauge pakankamai.

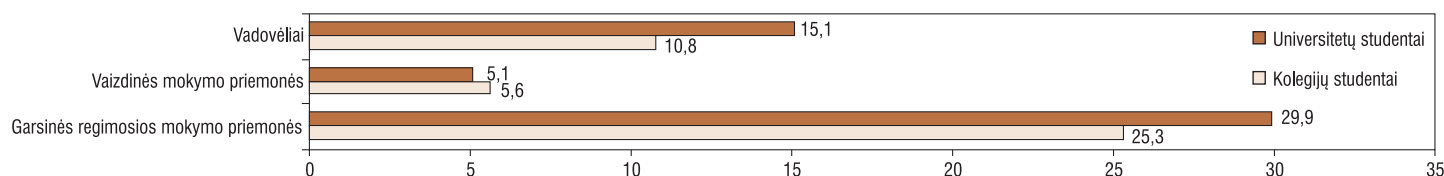
Spausdintinių mokymo priemonių vartojimo aukštosiose mokyklose dažnumas procentais

Dalis studentų visai nesinaudoja spausdintinėmis mokymo priemonėmis, nes laiko jas neaktualiomis studijų programai, nebūtinomis arba negali jų gauti aukštosios mokyklos bibliotekoje. Bibliotekose spausdintinių mokymo priemonių pasigedo 15,1% universitetų ir 10,8% kolegijų studentų.

Aukštųjų mokyklų studentai naudojami ir kitomis tradicinėmis mokymo priemonėmis: vaizdinėmis, garsinėmis, garsinėmis regimosiomis. Šios mokymo priemonės nėra tokios populiarios kaip spausdintinės, tačiau jų aukštųjų mokyklų bibliotekose nepakanka. Studentai ypač pasigenda garsinių regimųjų mokymo priemonių.

Studentų, teigiančių, kad aukštųjų mokyklų bibliotekose trūksta tradicinių mokymo priemonių, dalis procentais

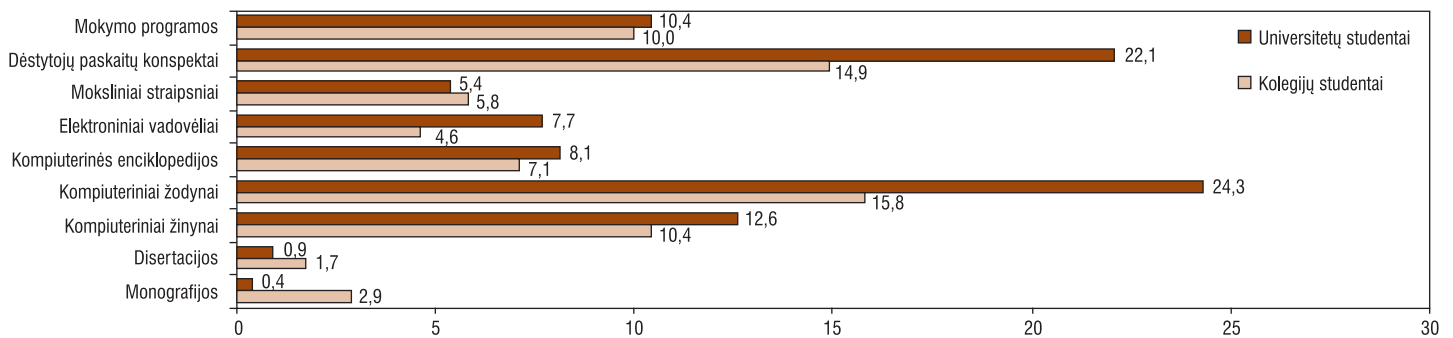

NAUDOJIMASIS ELEKTRONINĖMIS MOKYMO PRIEMONĖMIS

Aukštosiose mokyklose tradicinės mokymo priemonės kol kas yra populiarsnės už elektronines. Tačiau studentai sėkmingai naudojami ir elektroninėmis mokymo priemonėmis. Jų manymu, elektroninėmis mokymo priemonėmis informaciją galima gauti sparčiau ir ja patogiau naudotis. Tradicinės mokymo priemonės nėra tokios vaizdžios. Be to, internete pateikta išsamesnė ir naujesnė informacija nei vadovėliuose.

Dažniausiai naudojamos internete esančiomis tradicinėmis mokymo priemonėmis: dėstytojų parengtais paskaitų konspektais, mokymo programomis, elektroniniais vadovėliais, kompiuterinėmis enciklopedijomis, kompiuteriniais žodynais ir pan. Rečiausiai naudojamos pirminiais informacijos šaltiniais – disertacijomis, monografijomis. Universitetų studentai dažniau nei kolegijų studentai naudojami moksliniais straipsniais, kompiuteriniais žodynais ir žinytais, esančiais internete.

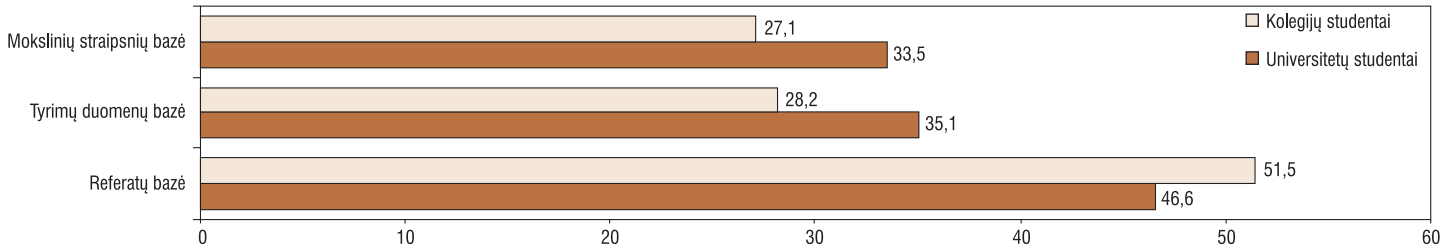
Naudojimosi internete esančiomis elektroninėmis mokymo priemonėmis universitetuose ir kolegijose dažnumas procentais

Studentams trūksta informacijos apie internete esančias mokymo priemones – net ketvirtadalis apklaustų aukštųjų mokyklų studentų apie jas nežinojo. Ne visi aukštųjų mokyklų studentai turi sąlygas naudotis internetu. Šią problemą įvardijo 15,8% universitetų ir 22,7% kolegijų studentų.

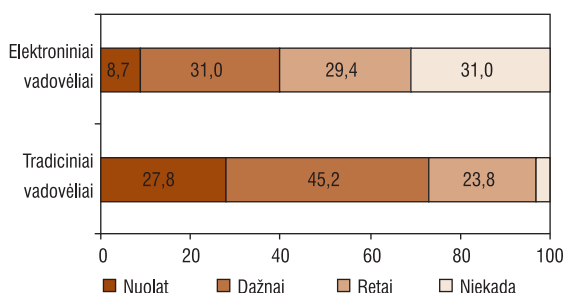
Duomenų bazės internete – palyginti naujas informacijos šaltinis. Referatų duomenų bazėmis šiek tiek dažniau naudojasi kolegijų studentai, o mokslinių tyrimų ir mokslinių straipsnių duomenų bazėmis – universitetų studentai. Tačiau beveik penktadalis apklaustų studentų (16,3% universitetų ir 18,8% kolegijų) apskritai nežino, kas yra duomenų bazės, taigi jiems trūksta informacijos apie duomenų bazes, esančias internete.

Universitetų ir kolegijų studentų, besinaudojančių internetinėmis duomenų bazėmis, dalis procentais

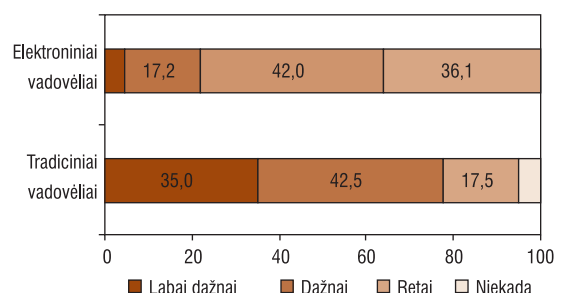

Elektroniniai vadovėliai – nauja tradicinių vadovėlių alternatyva. Kai kuriuos elektroninius vadovėlius galima rasti internete. Jais dažniau naudojasi gamtos, tikslųjų mokslų, technologijų studentai (nuolat ar dažnai – apie 40% studentų), rečiau – socialinių, humanitarinių mokslų, menų studentai (apie 22%). Maždaug trečdalis studentų mokydamiesi nesi- naudoja jokiais vadovėliais.

Universitetų tikslųjų ir gamtos mokslų studentų naudojimosi elektroniniais ir tradiciniais vadovėliais dažnumas procentais

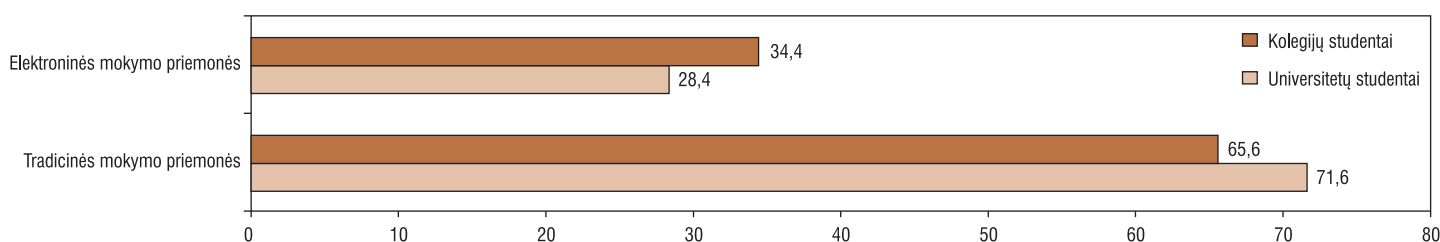
Universitetų humanitarinių ir socialinių mokslų studentų naudojimosi elektroniniais ir tradiciniais vadovėliais dažnumas procentais

STUDENTŲ POŽIŪRIS Į TRADICINES IR ELEKTRONINES MOKYMO PRIEMONES

Informacinės technologijos vis labiau įsilieja į mokymo ir mokymosi procesą, tampa neatsiejama jo dalimi. Visuomenės pokyčiai, milžiniška technologijų plėtra ir įvairovė verčia naujai žvelgti į mokymą ir mokymo priemones. Šiuolaikinėmis informacinėmis priemonėmis ir technologijomis skatinama naudotis visuose mokomojo proceso lygmenyse, mokant ir besimokant įvairių dalykų (Dagienė, 2004). Tačiau studentai palankiau vertina tradicines mokymo priemones nei elektronines: į klausimą, kurioms mokymosi priemonėms teikia prioritetą, du trečdaliai studentų atsakė, kad tradicinėms. Lyginant kolegijų ir universitetų studentų atsakymus paaiškėja, kad elektronines mokymosi priemones labiau vertina kolegijų studentai.

Studentų, teikiančių prioritetą tradicinėms ar elektroninėms mokymo priemonėms, dalis procentais

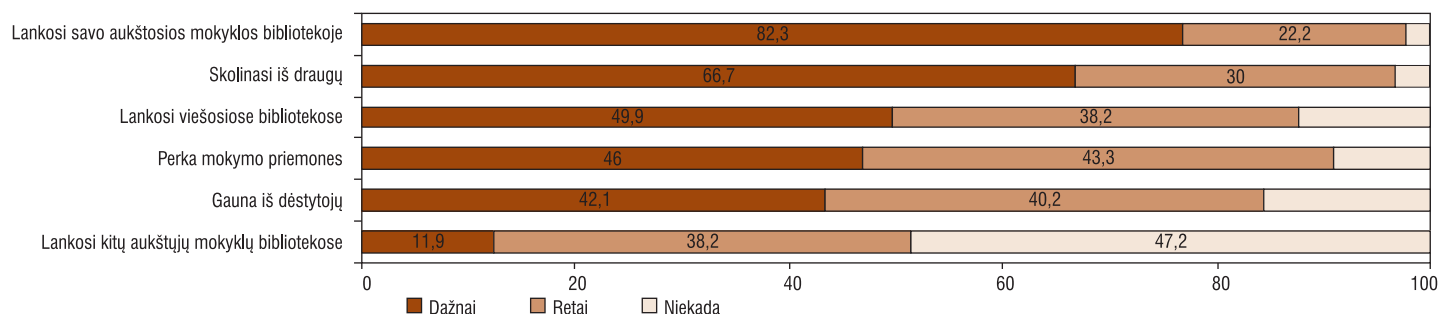

Studentų atsakymai į atvirosių anketos klausimus apie tradicinių ir elektroninių mokymo priemonių naudojimo prioritetus paaiškina, kodėl tradicines mokymo priemones jie vertina palankiau. Studentų manymu, tradicinėmis mokymo priemonėmis naudotis yra patogiau, nes jos yra mobilesnes, jas lengviau skaityti, jų jau nereikia spausdinti. Spausdintinėse priemonėse galima kai ką pabraukti, kad būtų lengviau įsiminti. Tradicinėse mokymo priemonėse informacija pateikiama išsamiau, jose medžiaga patikimesnė. Tradicinės mokymo priemonės yra pigesnės. Kita vertus, studentai pripažįsta, kad internete pateikiama mokomoji medžiaga yra naujesnė nei vadovėliuose ar kituose spausdintiniuose šaltiniuose.

STUDENTŲ APSIRŪPINIMO MOKYMO PRIEMONĖMIS SĄLYGOS IR POBŪDIS

Pagrindiniai studentų apsirūpinimo mokymo priemonėmis būdai – lankymasis savo aukštosios mokyklos bibliotekoje, kitų aukštųjų mokyklų bibliotekose, viešosiose bibliotekose, priemonių pirkimas, skolinimasis. Studentų atsakymai atskleidė, kad spausdintines mokymosi priemones aukštųjų mokyklų studentai dažniausiai gauna savo aukštosios mokyklos bibliotekoje, dažnai – viešosiose bibliotekose, o ypač retai – kitų aukštųjų mokyklų bibliotekose. Studentai gana dažnai naudojami kitais apsirūpinimo mokymo priemonėmis būdais – skolinasi iš draugų, gauna iš dėstytojų.

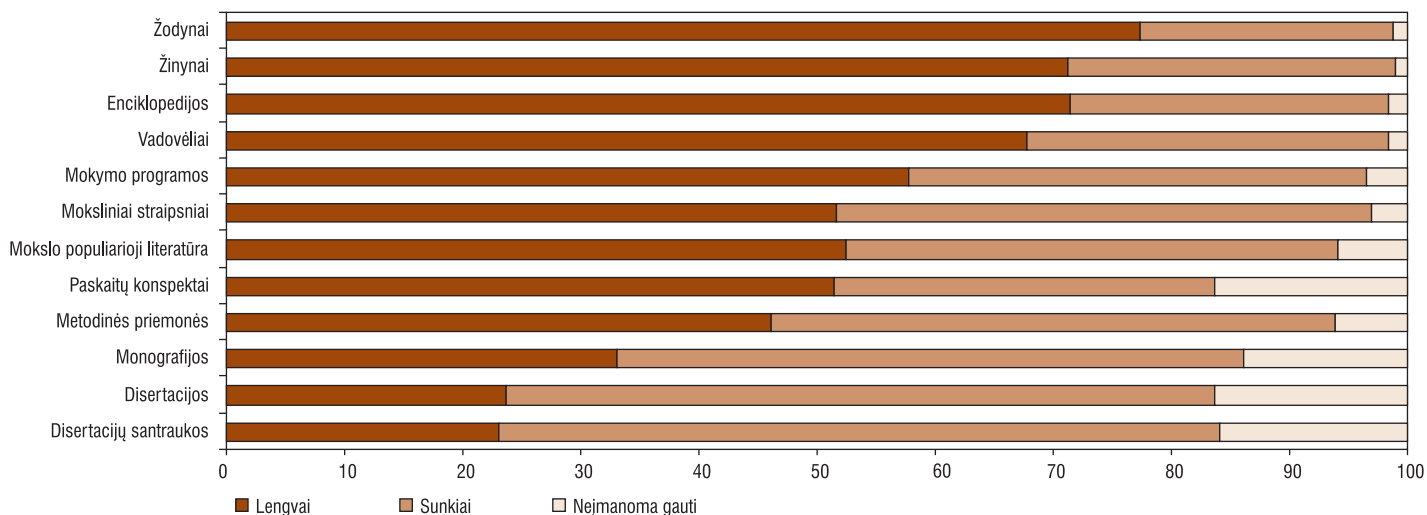
Studentų apsirūpinimo mokymo priemonėmis būdai, dažnumas procentais

Studentai dažnai mokymuisi naudoja žiniasklaidos priemones. Pasak studentų, populiariausia, t. y. nuolat naudojama studijų reikmėms, yra spauda (44,3% respondentų nurodė, kad ją naudoja nuolat, 19,8% – kartą per mėnesį).

Apsirūpinimo įvairiomis spausdintinėmis mokymo priemonėmis sąlygos aukštųjų mokyklų bibliotekose nėra vienodos. Lengvai aukštųjų mokyklų bibliotekose gaunami žinynai, žodynai, vadovėliai, informaciniai leidiniai, enciklopedijos, metodinės priemonės. Sunkiau studentams gauti mokymo programas, paskaitų konspektus, disertacijas ar disertacijų santraukas.

Spausdintinių mokymo priemonių prieinamumas aukštosiose mokyklose, procentais

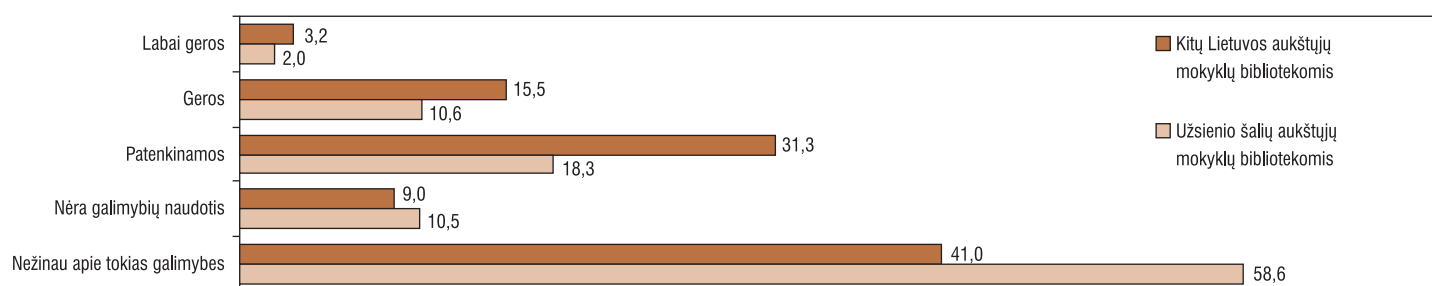

Apsirūpinimo spausdintinėmis mokymo priemonėmis sąlygos universitetų ir kolegijų bibliotekose skiriasi. Spausdintiniai vadovėliai, metodinės priemonės, paskaitų konspektai yra lengviau gaunami kolegijų bibliotekose, o moksliniai straipsniai, monografijos, disertacijos – universitetų bibliotekose.

Maždaug pusė apklaustų studentų nurodė, kad elektroninėmis mokymo priemonėmis aukštosios mokyklos bibliotekoje galima apsirūpinti lengvai, o naudojimosi duomenų bazėmis sąlygos aukštųjų mokyklų bibliotekose yra patenkinamos.

Tiriant, kodėl aukštųjų mokyklų studentai labai retai naudojami elektroninėmis bibliotekomis, paaiškėjo, kad sąlygos jomis naudotis yra sudarytos, tačiau apie tokias bibliotekas aukštųjų mokyklų studentai nežino.

Naudojimosi elektroninėmis bibliotekomis sąlygų vertinimas, procentais

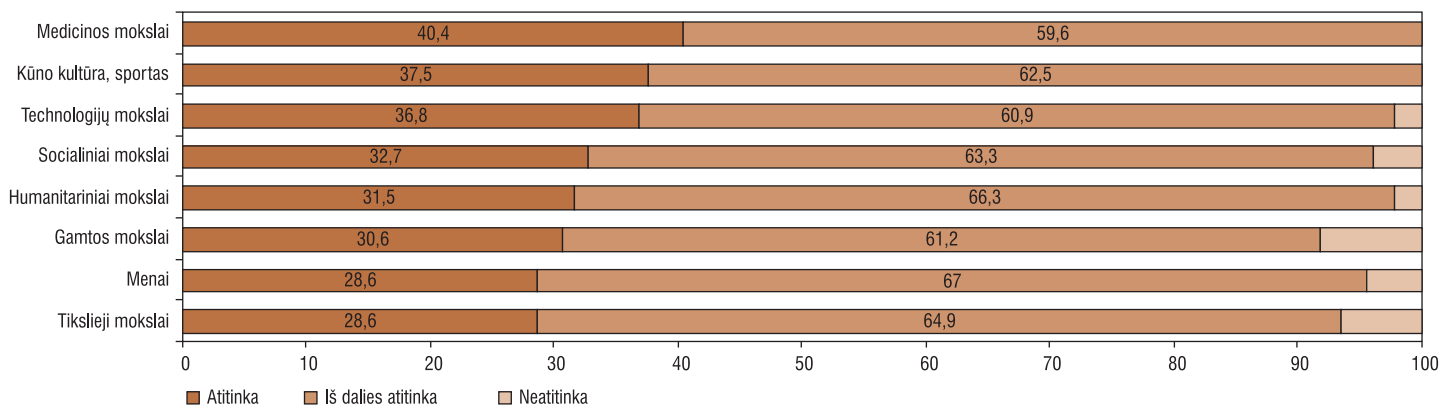

AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ VADOVĖLIŲ ŠIUOLAIKIŠKUMAS IR KAITA

Studentai nėra vadovėlių vertinimo ekspertai, tačiau jie tiksliau už kitus vertintojus gali pasakyti, kiek jų naudojami vadovėliai atitinka studijų programas. Studentų, kurie teigtų, kad vadovėliai visai neatitinka programų, beveik nėra, nes iš tokių vadovėlių jie tiesiog nesimoko. Maždaug trečdalis studentų mano, kad vadovėliai atitinka programas, du trečdaliai – kad atitinka iš dalies.

Lyginant įvairių studijų programų studentų vertinimus matyti, kad geriausiai programų kaitą atliepia medicinos, sporto studijų kryptių vadovėliai. Dažniausiai neatitinka studijų programų tikslųjų ir gamtos mokslų vadovėliai.

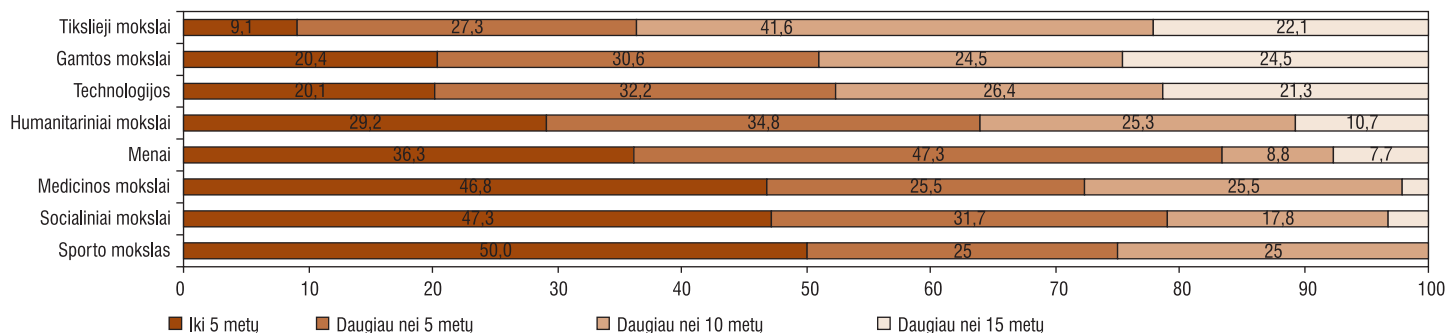
Aukštųjų mokyklų vadovėlių turinio ir studijų programų atitikimo vertinimas, procentais

Kitas parametras, rodantis vadovėlio šiuolaikiškumą, – vadovėlio leidimo metai. Tyrimas parodė, kad seniausi yra tikslųjų ir gamtos mokslų vadovėliai. Tik 9,1% tiksluosius mokslus studijuojančių respondentų nurodė, kad jie naudoja naujus, t. y. ne senesnius kaip prieš penkerius metus išleistus vadovėlius. Daugiau kaip 20% tikslųjų, gamtos mokslų ir technologijų studentų mokosi iš tarybiniais metais išleistų vadovėlių.

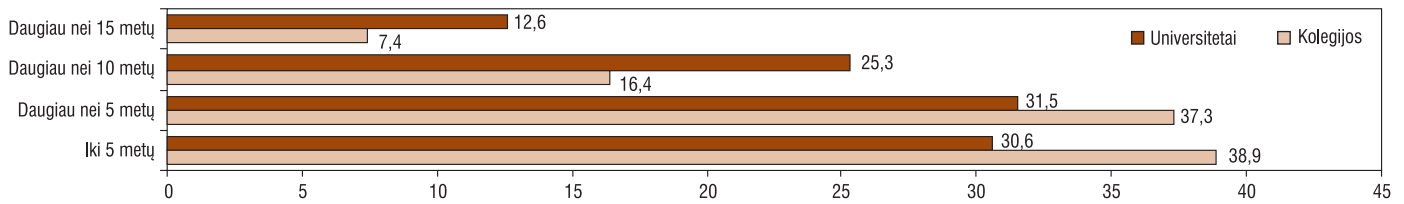
Priešingos yra medicinos, socialiniams mokslams studijuoti skirtų vadovėlių leidybos tendencijos. Net 46,8% medicinos mokslus ir 47,3% socialinius mokslus studijuojančių respondentų nurodė, kad jie naudojami naujais, ne seniau nei prieš penkerius metus leista vadovėliais.

Įvairių studijų kryptių studentų dažniausiai naudojamų vadovėlių naujumas, procentais

Lyginant universitetų ir kolegijų vadovėlius nustatyta, kad kolegijų studentai naudojami naujesniais vadovėliais. Dauguma jų išleisti ne seniau kaip prieš 10 metų. Beveik 39% kolegijų respondentų nurodė, kad naudojami per paskutinius penkerius metus išleistais vadovėliais.

Universitetų ir kolegijų studentų naudojamų vadovėlių naujumas, procentais

REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA

Dagienė V. Informacinių technologijų taikymo švietime konceptualusis pagrindimas.

(<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/inf-mok/25/str12.html>, 2004-10-10)

Dagytė I. Mokslo sistemos transformacijos procesai Lietuvoje. Kaunas: Technologija, 1995.

Herring I. Informacinių įgūdžių ugdymas mokykloje. Vilnius: Garnelis, 1998.

Fountain W., Thomson S. Backyard wisdom and student insights in developing effective web-supported learning. Conference Proceedings (Short papers), ASCILITE'01: Meeting at the Crossroads. Melbourne: Victoria, 2001, p. 57–60. (<http://www.ascilite.org.au/conferences/melbourne01/pdf/papers/fountainw.pdf>, 2004-10-10)

TRUMPAI APIE TYRIMĄ, KURIUO REMTASI ŠIAME LEIDINYJE

Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu 2005 m. atliktas tyrimas „Aukštųjų mokyklų studentų naudojimas mokymo priemonėmis ir informacijos šaltiniais“. Tyrimą atliko Vilniaus pedagoginio universiteto mokslininkų grupė: prof. habil. dr. Marija Barkauskaitė (vadovė), doc. dr. Palmira Pečiuliauskienė, prof. habil. dr. Elvyda Martišauskienė, dr. Loreta Statauskienė, doc. dr. Jonas Dautaras, Emilija Banionytė, Andrius Guoba. Atliekant tyrimą buvo apklausta 2000 įvairių specialybių aukštųjų mokyklų studentų. Tyrimo imtis yra reprezentatyvi Lietuvai. Išsami tyrimo ataskaita yra skelbiama Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapyje (http://www.smm.lt/svietimo_bukle/tyrimai.htm).

ŠVIETIMO PROBLEMAS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių ir apskričių švietimo padalinių specialistams bei plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Ši serija leidžiama įgyvendinant Švietimo ir mokslo ministerijos Mokyklų tobulinimo programos B komponento „Švietimo kokybės vadybos sistemos sukūrimas“ uždavinius.

Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Gali būti analizuojamos įvairios švietimo problemos – įvardijama ir aprašoma pati problema; aptariami klausimai, susiję su svarbių problemų sprendimu; siūlomi ir aptariami nauji iššūkiai švietimui; trumpai aprašomi konkretūs švietimo tyrimų rezultatai ir atradimai.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti MTP B komponento vadovui Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (Ricardas.Alisauskas@smm.lt) arba MTP B komponento administratorėi Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vyriausiajai specialistei dr. Ritai Dukynaitei (Rita.Dukynaite@smm.lt).

Analizę parengė dr. Palmira Pečiuliauskienė, Vilniaus pedagoginio universiteto Edukologijos katedros docentė

IŠ KO MOKOSI LIETUVOS STUDENTAI?

2006-11-27. Tir. 1000 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos

Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius

Spausdino UAB „Sapnų sala“, S. Moniuškos g. 21, LT-08113 Vilnius

ISSN 1822-4156